

**Raftul
Denisei**

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

SIMONA LO IACONO
ALBATROSUL

Traducere din italiană, postfață și note de
MIHAI BANCIU

HUMANITAS
fiction

*Semnul adevărului se află întotdeauna
în reversul fiecărui cuvânt.*

Leonardo Sciascia

Fiului meu Nanni, principe de Salina

*Clinica Villa Angela,
Lungotevere delle Armi 21, Roma
13 iunie 1957*

E-aproape faptul zilei. Îl văd prelungindu-se de pe acoperișurile orașului, întinzându-și brațele către mine. Zăresc coturi de râu ce se evaporă de căldură, crâmpie de cer.

E o vară toridă, ce pare să nu se mai sfârșească.

Ori, poate, voi fi eu cel care nu am s-o văd pe toată.

Am sosit aici la sfârșitul lui mai, la recomandarea medicului curant. Nu mă simțisem niciodată atât de rău. Când s-a uitat pe radiografii, a rămas tăcut.

După care a spus: „Principe, trebuie să vă tratați“.

Iar pentru un sicilian, se pare că nu există un tratament mai bun decât să vină la Roma.

La întâi iunie m-au internat în clinica de pe strada Trasone 61.

Apoi m-au transferat aici, la Villa Angela, pe Lungotevere delle Armi.

Este o clădire în stil liberty, face parte dintr-un cartier de mici vile din prima parte a secolului douăzeci. Drepte, zvelte, încântă din când în când privirea.

E un loc plin de amintiri.

În acest cartier s-a ținut expoziția universală pentru sărbătorirea semicentenarului unificării Italiei. Foarte aproape și-a

așezat tabăra, în 1906, Buffalo Bill cu circul lui. Spectacolul se numea Buffalo Bill's Wild West Show, iar lui Antonno nu i-ar fi plăcut.

Ar fi plâns pentru Sitting Bull și Black Elk.

De altfel, întotdeauna i-a preferat pe cei prigoniiți prigonitorilor. Și pe nostalgici temerarilor.

În aparenta lui inconștientă, a fost întotdeauna cel mai conștient dintre toți.

Cine știe ce-ar fi gândit acum, văzându-mă la pat, cu perfuzia care picură lent, care scandează timpul. O picătură la fiecare două secunde. Măsoară timpul mai bine decât obișnuita „ceapă“ ce continuă să-mi atârne pe pânțele și pe care o agăț până și de pijama.

Sunt sigur că nu mi-ar fi spus că sunt bolnav, ci sănătos. Și că internarea aceasta nu este o spitalizare, ci o vacanță. Poate chiar ar fi socotit papucii drept pantofi de plimbare, iar cobaltoterapia drept helioterapie.

Nici în ceea ce privește îngrijorările mele literare nu și-ar fi făcut probleme. N-ar fi așteptat plin de nerăbdare răspunsul editurilor.

Din așteptare ar fi făcut un timp al echilibrului, iar nu unul de tranziție.

Îmi amintesc că îmi spunea mereu: „Nu scrii ca să trăiești, prințișorule. Ci pentru a învăța să mori“.

PARTEA ÎNTÂI
De pe față, pe dos

*Souvent, pour s'amuser, les hommes d'équipage
prennent des albatros, vastes oiseaux des mers,
qui suivent, indolents compagnons de voyage,
le navire glissant sur les gouffres amers.¹*

Charles Baudelaire

1. În franceză, în original. „Din joacă, marinarii pe bord, din când în când / Prind albatroși, mari păsări călătorind pe mare / Care-nsoțesc, tovarăși de drum cu zborul blând, / Corabia pornită pe valurile-amare“, în Charles Baudelaire, *Florile răului*, traducere de Alexandru Philippide, București, Editura Minerva, 1978, p. 11.

Prima noastră întâlnire nu a fost memorabilă. Ne-am pomenit așa, unul în fața celuilalt, fără cuvinte. Eu, în costumul englezesc de gabardină albastră, cu pantalonii sub genunchi, cu vesta tivită cu mătase. El, în cămașa suflecată, cu două numere mai mare. Pantofii lui erau de vară, șosetele de iarnă, pălăria – o canotieră de paie cu fundul desfundat la vârf.

Nimeni nu mi-a spus cine era.

Era un amestec de anotimpuri și de talii greșite, prea mici ori prea mari, nasturi ce atârnau și siluete luate cu împrumut de la alții.

M-am întrebat ce fel de copil era, nu mai văzusem niciodată pe cineva atât de nehotărât. Ședea la soare dacă-i spuneau „stai la umbră“, alunga muștele numai după ce acestea plecaseră, iar, pentru a-l face să își spună numele, a fost de-ajuns să încetez să-l mai întreb.

Era în întregime pe dos, Antonno, iar când i-am explicat cine eram – Giuseppe Tomasi di Lampedusa¹ – a înțeles numai ultimul cuvânt, l-a socotit drept o meduză

1. Lampedusa – cea mai mare dintre insulele Pelagie, situate la sud de Sicilia.

și fără ezitări s-a dezbrăcat, rămânând în chiloți, râzând la ideea că îl aduseseră la mare.

Am înțeles imediat că aveam să fim împreună o bucată de timp. Nici de data asta nimeni nu mi-a explicat din ce motiv.

Mi s-a părut firesc să-l las să intre în camera mea, să-l las să privească în jur, să se orienteze.

Încă nu știam că nu era necesar.

Antonno nu avea nevoie de puncte de referință, nici de certitudini de la care să plece și la care să ajungă. Tot timpul cât a stat în cameră cu mine a fost preocupat numai de pantofi. „Puși unul lângă altul sub pat“, repeta. Nimic altceva.

Camera mea nu l-a surprins așa cum crezusem. N-a dat atenție calului-balansoar de care eram foarte mândru. Nici puștii de vânătoare, șirului de soldați de plumb în uniformă de postav. În casa Lampedusa, camerele cu jocuri adăposteau castele medievale, mici care siciliene cu clopoței și ciucuri, trenulețe puse în mișcare de abur, o bicicletă din 1818 care aparținuse străbunicului meu, numită în familie cal mecanic și care fusese brevetată în Germania cu numele de Laufmaschine¹.

Nici măcar faptul de a avea haine mai potrivite nu l-a impresionat.

După ce mi-a permis să îl îmbrac cu o cămașă de măsura corespunzătoare și cu o pereche de mocasini numărul lui, s-a dezbrăcat, a întors totul pe dos și și-a îmbrăcat hainele de jos în sus.

1. În germană, *Laufmaschine* – „mașină pentru alergat“, drezină, inventată de Karl Drais (1785–1851).

Așa umbla. Cu mânecile care atârnav, cu brațele care-i ieșeau pe deschizătura pentru gât.

Atunci când mergea pe coridoare, bretelele pantalonilor atârnav după el ca și cum ar fi avut o coadă.

Apoi am rămas singuri. Cobora seara. Din depărtare, glasul tatălui meu o zorea pe mama să își termine toaleta.

„Bice¹, grăbește-te, căci familiei Florio² nu-i plac cei care întârzie.“

Ea râdea clătindu-și gâtul, pudrându-se cu grație.

„Niciodată n-am fost o întârziată“, răspundea ofensată. „Doar o femeie care știe să se facă așteptată.“

Însă Antonno ignora agitația pregătirilor, bonele ce se grăbeau să facă paturile, bucătăresele care înmuiau scorțișoara în lapte.

Rămânea concentrat. Sculpta o bucată de lemn cu lama unui briceag.

„Ce faci?“ îl întrebam curios.

Iar el: „Lupușori“, pentru a spune că era vorba de niște mici lupi.

„Sunt oi“, îi spuneam când termina, uimit de perfecțiunea sculpturii.

Oile lui Antonno aveau lâna zbârlită, copitele de capră, urechile identice cu cele ale oilor adevărate.

„Nu, lupușori“, spunea convins.

Și n-a fost chip să-l fac să priceapă că, de fapt, sculpta o întreagă turmă.

1. Diminutiv al numelui feminin Beatrice.

2. Cunoscută familie palermitană din perioada *belle époque* (sfârșitul secolului al XIX-lea – începutul secolului XX), celebră, între altele, pentru recepțiile și balurile pe care le organiza.

A doua zi dimineață ne-am trezit în același timp.

Antonno avea un mod ciudat de a se trezi. Brusc, fără momente intermediare. De cum deschidea ochii, nu zicea: sunt treaz. Spunea: am adormit.

Și tot așa am învățat că înainte de a se duce la culcare el nu ura noapte bună, ci bună ziua.

Palatul a început să-l încânte, mai ales masa, ce era precedată de clinchetul unui clopoțel. De generații, în casa mea, pentru orice eveniment al zilei, bătea un clopot. Trei bătăi înainte de a merge la culcare. Una pentru rugăciunea Angelus. Șapte pentru doliu și zece pentru nașteri. Un clinchet rapid pentru masă, după semnul crucii și salutul adresat mamei.

Sunetul îl amuza. Tresărea parcă înfiorat de o apariție neașteptată și începea să danseze.

Însă, dacă îi spuneam: „Încetează, Antonno...“, răspundea, continuând să se miște: „Sunt nemișcat“.

Apoi râdea, iar când avea gura deschisă, puteam vedea că îi lipseau doi incisivi. Că vreo două măsele se înnegriseră din pricina cariilor.

Dar în zâmbetul acela strâmb, prin care treceau aerul, vorba și saliva, părea să fie prezentă și o tăcere, imperceptibilă și disperată, care contrazicea veselia noastră.

A început să verifice lucrurile, să le adulmece înainte de a le atinge, ca și cum lumea s-ar fi dezvăluit mai clar prin miros. Atingea perdelele, balcoanele de fier forjat ce ieșeau în afară, cristalele, argintăria, mesele de abanos. Casa din strada Lampedusa era arhiplină cu obiecte care te uimeau. Capete de mauri. Biblioteci din rădăcină de nuc. Ceramici având aceleași nuanțe ca soarele.

Antonno adulmece, apoi atinge lucrurile cu un deget. Mărimea obiectelor reprezenta pentru el o suferință insu-

portabilă. Prefera locurile mici, cojile de nucă. „Înăuntru“, spunea, „puteau să se miște copii uriași“.

În schimb, în ochii mei, casa era o lume de minuni, un teritoriu de explorat. O străbăteam în sus și-n jos, țopăind printre lojele, curțile interioare, invadate de iasomie, scările mari ce duceau la etaj, la unchii necăsătoriți.

Era vorba de doi frați de-ai tatei, încă neînsurați. Bunicul Pepè, tatăl tatălui meu, care locuia în altă aripă a palatului, zicea că sunt atât de petrecăreți, încât râsul lor ar fi continuat să răsune și după moarte.

Iar eu urcam scările cu premoniția aceea de răsete în suflet, cu ochii amorașilor sculptați ce mă călăuzeau de sus, presărând peste pașii mei limbi de miere și sare.

Mama spunea că unchii erau asemenea Dioscurilor, doi frați gemeni din străvechiul mit. Afecțiunea care îi unea era atât de puternică, încât, atunci când Castor a murit, Polux a dorit să-l urmeze, chiar dacă era nemuritor.

Antonno asculta stânjenit.

Pentru el, erau burlaci numai cei ce purtau scapularul Fecioarei Maria¹. Iar Polux² era primul din cele cinci degete ale mâinii, bun să fie supt când te speria ceva. Însă faptul acela al morții cu siguranță că îl cunoștea.

Moartea, îmi spunea, începe cu sfântul botez.

Atunci eu îi explicam că odată cu botezul se celebra începutul, iar nu sfârșitul, bucuria, iar nu doliul. Mai mult, botezurile celor din familia Lampedusa constituiau

1. Joc de cuvinte: *scapolo*, burlac; *scapolare*, bucată de stofă cu o deschizătură pentru cap, purtată în onoarea Fecioarei Maria sau cu prilejul unor sărbători de membrii unor ordine călugărești catolice.

2. Joc de cuvinte: *Polluce*, Polux; *pollice*, degetul mare.

CUPRINS

PARTEA ÎNTÂI

De pe față, pe dos. 9

PARTEA A DOUA

De pe dos, pe față. 129

EPILOG

Fața reversului 235

Bibliografie 239

Notă. 240

Mulțumiri 240

Postfață. 241